

VERHALEN VAN FRIESE SLAVERNIJVERLEDEN IN LEEUWARDEN WERKBLAD

Paleisbedienden Sideron en Cupido – Grote Kerkstraat 9: Paleis Princessehof (nu Keramiekmuseum)



Sideron en Cupido, ca. 1766.

Sideron en Cupido werkten in de 18^e eeuw als knechten van prinses Maria Louise van Hessen Kassel (bijnaam: Marijke Meu) in paleis 't Princessehof. Zij waren zwarte bedienden. Sideron (ca. 1756-1803) was geboren op Curaçao, in het Caraïbische gebied. Cupido (1758-1806) kwam oorspronkelijk uit Guinea, een land in West-Afrika.

Zwarte bediendes hebben meerdere keren moeten poseren voor een kunstschilder. Hun eigenares vond het belangrijk dat zij ook op de schilderijen in het paleis te zien waren. Want het hebben van zwarte bedienden was voor rijke Nederlanders een goede manier om hun rijkdom aan iedereen te laten zien. Zij waren een status symbool.

Vraag 1

Lees het verhaal en beantwoord de vraag:

Zouden Sideron en Cupido begrepen hebben waarom zij op een schilderij werden afgebeeld?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

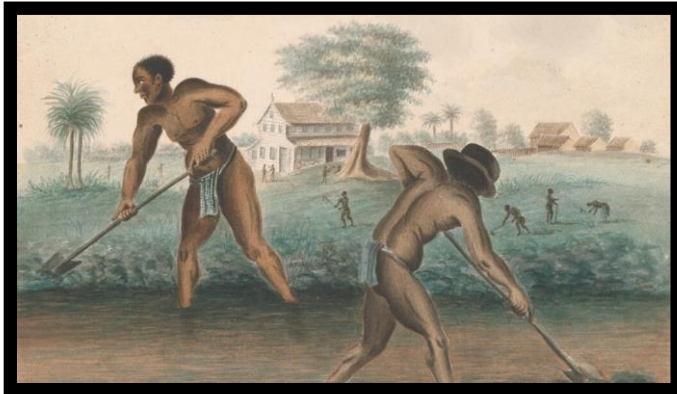
Vraag 2

Ook Leeuwarders waren bij de slavernij betrokken. Marijke Meu had daar een reden voor. Welke reden was dat?

.....
.....
.....
.....

VERHALEN VAN FRIESE SLAVERNIJVERLEDEN IN LEEUWARDEN WERKBLAD

Banketbakker Pieter – Eewal 94: Banketbakkerij (nu een woonhuis)



Tot slaaf gemaakten graven een afwateringskanaal op een suikerplantage in Suriname.

Hier werkte Pieter van Wicheren als banketbakker tussen 1787 en 1839. Voor het maken van zijn zoete banket had Pieter heel veel suiker nodig. We weten niet zeker waar Pieter deze suiker vandaan haalde.

Wat we wel zeker weten, is dat het grootste deel van de Nederlandse suiker afkomstig was van de plantages in onze koloniën. Op deze plantages deden tot slaaf gemaakten al het zware werk. Er is een grote kans dat de suiker uit Pieters gebakjes door tot slaaf gemaakten is geogst.

Vraag 1

Lees het verhaal en beantwoord de vraag:

Zou Pieter geweten hebben dat hij via het bakken van banket bij de slavernij betrokken was?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag 2

Ook Leeuwarders waren bij de slavernij betrokken. Banketbakker Pieter had daar een reden voor. Welke reden was dat?

.....

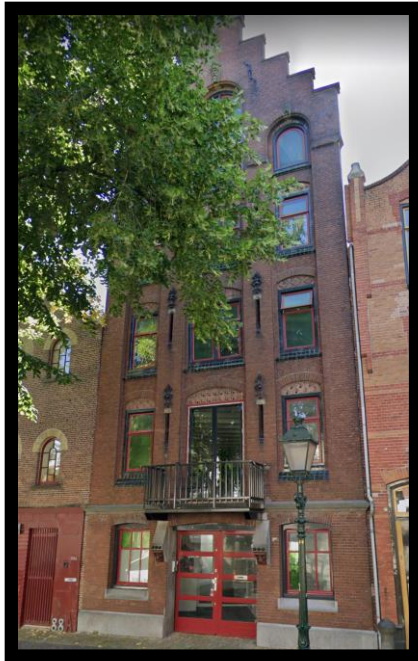
.....

.....

.....

.....

.....



VERHALEN VAN FRIESE SLAVERNIJVERLEDEN IN LEEUWARDEN WERKBLAD

Theehandelaar Rients – Eewal 86: Theepakhuis (nu een woonhuis)

Dit pakhuis heeft handelaar Rients Dijkstra in 1897 laten bouwen. Hier bewaarde Rients thee, koffie en tabak. Rients was namelijk een handelaar in koloniale waren. Hij probeerde deze producten zo goedkoop mogelijk in te kopen, om vervolgens voor een zo hoog mogelijk prijs te verkopen.

Thee komt oorspronkelijk uit China. In de negentiende eeuw waren er ook theeplantages in Nederlands-Indië, op het eiland Java. Hier werkten Chinese arbeiders samen met tot slaaf gemaakten.

Nadat Rients zijn bedrijf in 1869 had opgericht, duurde het nog maar vier jaar toen de slavernij in de Nederlandse koloniën werd afgeschaft. Maar zelfs na de afschaffing van slavernij, bleven de omstandigheden waarin de arbeiders op de plantages werkten slecht.

Vraag 1

Lees het verhaal en beantwoord de vraag:

Zou Rients zich beseft hebben dat hij zijn geld verdiende door middel van oneerlijke arbeid?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag 2

Ook Leeuwarders waren bij de slavernij betrokken. Theehandelaar Rients had daar een reden voor. Welke reden was dat?

.....

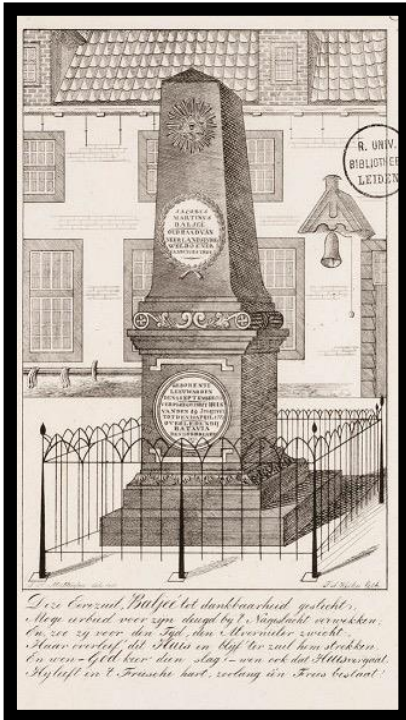
.....

.....

.....

.....

.....



Gedenkzuil ter herinnering aan weeskind Jacobus.

VERHALEN VAN FRIESE SLAVERNIJVERLEDEN IN LEEUWARDEN WERKBLAD

Plantage-eigenaar Jacobus – Schoenmakersperk 2: Nieuwe Stads Weeshuis (nu Natuurmuseum Fryslân)

In het Nieuwe Stads Weeshuis heeft weeskind Jacobus Martinus Baljée drie jaar gewoond. Hierna trok hij in bij de stadschirurgijn van Leeuwarden om dit beroep te leren. Toen Jacobus klaar was met zijn opleiding, ging hij als arts werken in Nederlands-Indië. Hier trouwde hij met de rijke Maria Magdalena de Viënne.

Ondanks zijn goed betaalde baan en haar fortuin was het luxelevens in de kolonie erg duur. Daarom ging Jacobus op zoek naar een manier om nog meer geld te verdienen. Met Maria's geld kocht Jacobus een plantage, waarop tot slaaf gemaakten werkten.

Toen Jacobus op 70-jarige leeftijd stierf liet hij zijn fortuin na aan het weeshuis, waar hij als kind drie jaar had gewoond. Ook liet Jacobus een aantal huisslaven vrij, die allemaal ook een geldbedrag erfd. De vele honderden andere tot slaaf gemaakten, die voornamelijk op het land werkten, bleven in slavernij.

Vraag 1

Lees het verhaal en beantwoord de vraag:

Waarom zou Jacobus alleen zijn huisslaven hebben vrijgemaakt?

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag 2

Ook Leeuwarders waren bij de slavernij betrokken. Plantage-eigenaar Jacobus had daar een reden voor. Welke reden was dat?

.....

.....

.....

.....

.....

VERHALEN VAN FRIESE SLAVERNIJVERLEDEN IN LEEUWARDEN WERKBLAD

Cacao-importeur Izaäk – Nieuwestad 113: Chocoladefabriek (nu een winkel)

Izaäk de Jong was een man met vele handeltjes. Hij liet goederen zoals suiker en cacao-poeder overbrengen vanuit de koloniën. Om ze voor een flinke winst in Nederland te verkopen. Izaäk was ook werkzaam in Leeuwarden. Hier stond namelijk een chocoladefabriek aan de Nieuwestad 113, waaraan hij zijn cacao-poeder misschien wel heeft verkocht.

Cacao was onder andere afkomstig uit Suriname, waar slavenarbeid werd ingezet voor de oogst van cacao-bonen. Deze cacao-vruchten belandden uiteindelijk in Amsterdam, waar handelaren zoals Izaäk de bonen kochten. Om ze vervolgens weer te verkopen in andere Nederlandse steden, zoals Leeuwarden.

Izaäk heeft natuurlijk geweten dat de bonen die hij verkocht door tot slaafgemaakten waren geogst. Tot op de dag van vandaag zijn er vele cacao-boeren die door oneerlijke handel in armoede leven.

Vraag 1

Lees het verhaal en beantwoord de vraag:

Zou Izaäk zich schuldig hebben gevoeld over het feit dat tot slaafgemaakten zijn cacao-bonen hebben geogst?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag 2

Ook Leeuwarders waren bij de slavernij betrokken. Cacao-importeur Izaäk had daar een reden voor. Welke reden was dat?

.....

.....

.....

.....

.....

.....



Advertentie van Izaäk de Jong en zijn handel.

VERHALEN VAN FRIESE SLAVERNIJVERLEDEN IN LEEUWARDEN WERKBLAD

Goudsmid Hendrick – Bagijnestraat 52: Geboortehuis (nu een woonhuis)

Op deze plek werd in 1609 Hendrick Bruijnsvelt geboren. Hendrick kwam uit een rijke familie en kon daardoor worden opgeleid tot goudsmid. In zijn zoektocht naar werk verhuisde hij naar Amsterdam. Hier kreeg hij een baantje bij de West-Indische Compagnie (WIC), een bedrijf dat zich bezighield met de slavenhandel tussen West-Afrika en Zuid-Amerika.

De WIC stuurde Hendrick naar Nederlands-Brazilië. In die tijd was een deel van Brazilië een kolonie van Nederland. Slavernij was hier eerst verboden. Maar toen de Nederlandse kolonisten ontdekten hoe zwaar het werk op de plantage was, werd er toch besloten tot slaaf gemaakt dit werk te laten doen. Als goudsmid maakte Hendrick het muntgeld waarmee de Nederlandse bewoners betaalden in de kolonie. We weten dat Hendrick één tot slaaf gemaakte had, misschien zelfs meerderen.

Vraag 1

Lees het verhaal en beantwoord de vraag:

Zou Hendrick tot slaaf gemaakt gebruikt hebben voor het werk in zijn smederij?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag 2

Ook Leeuwarders waren bij de slavernij betrokken. Goudsmid Hendrick had daar een reden voor. Welke reden was dat?

.....

.....

.....

.....

.....

.....



Gouden WIC-munten uit Brazilië.

VERHALEN VAN FRIESE SLAVERNIJVERLEDEN IN LEEUWARDEN WERKBLAD

Mostermaker Elias en zijn echtgenote Vrouwtje – Nieuwestad 78: Woonhuis (nu een winkel)

Elias was mosterd- en kaarsenmaker en winkelier van beroep. Zijn echtgenote Vrouwtje bezat een aandeel in twee Surinaamse suikerplantages. Toen het echtpaar overleed, erfden hun elf kinderen de aandelen.

In 1873 werd de slavernij definitief verboden in de Nederlandse koloniën. De kinderen van Elias en Vrouwtje werden toen gecompenseerd voor het 'verlies' van vier tot slaaf gemaakten: Petrus Borm (27 jaar), Herman Poelges (17 jaar), Esther Geest (14 jaar) en Mattheus Bakerdal (56 of 61 jaar).

Vraag 1

Lees het verhaal en beantwoord de vraag:

Zouden de kinderen van Elias en Vrouwtje de namen en leeftijden van deze personen geweten hebben?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag 2

Ook Leeuwarders waren bij de slavernij betrokken. Mostermaker Elias en zijn echtgenote Vrouwtje hadden daar een reden voor. Welke reden was dat?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

STAAT van de te verleenen tegemoetkoming. 201		
opgemaakt krachtens art. 11 der Wet van 8 Augustus 1862, Staatsblad No. 164 (Gouvernements Blad No. 6).		
HOOFD waaronder de Slaven bekend staan.	AANTAL SLAVEN die voor tegemoetkoming in aan- merking komen.	BEDRAG DER TEGEMOETKOMING.
<i>Plantage Timotico</i>	<i>10 Stien</i>	<i>3000. Drie duizend Gulden.</i>

Voorbeeld van een vergoeding die een aandelenhouder kon aanvragen na de afschaffing van slavernij.

VERHALEN VAN FRIESE SLAVERNIJVERLEDEN IN LEEUWARDEN

BONUSOPDRACHT

Herdenken en vieren van de afschaffing van slavernij

Op 30 juni herdenken wij de afschaffing van de slavernij. Op 1 juli wordt met de Keti Koti-dag (Verbroken Ketenen) de afschaffing gevierd. Dit gebeurt in Nederland, Aruba, Curaçao, Sint-Maarten, Bonaire, Sint-Eustatius, Saba en Suriname.

In Nederland wordt de nationale herdenking gehouden in het Oosterpark te Amsterdam, waar sinds 2002 het Nationaal Monument Slavernijverleden staat. In Friesland vindt het plaatst in Leeuwarden.

Vraag 1

Lees de tekst en beantwoord de vraag:

Is het belangrijk dat wij de afschaffing van de slavernij herdenken én vieren? Waarom wel/niet?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag 2

Jij bent gekozen om een nieuw monument te ontwerpen voor Leeuwarden. Om hier de afschaffing van slavernij ook te herdenken.

A. Wat moet er volgens jou te zien zijn in het ontwerp van het nieuwe Friese herdenkingsmonument?

.....

.....

.....

.....

.....

B. Ontwerp het monument. Maak hieronder een schets!